

Bayer Judit

Az Internet tartalomszabályozása: önszabályozás vs. állami szabályozás

Az írás megjelent a Médiakönyv 2002. számában.

1. Az önszabályozás tendenciájáról általában

Világszerte erősödik a tendencia, hogy egyes ipari ágazatok alulról építkező szervezetekbe tömörülve magatartási, etikai kódexeket alkotnak, és a maguk számára annak szabályait tartják követendő normának. Bár a tagság ezekben a szervezetekben rendszerint önkéntes, a norma megszegését egyeztető fórumon bírálják el, és valamilyen módon szankcionálják. Az egyre terjedő nézet¹ szerint az önszabályozás hatékonyabban rendezi a problémákat, mint a jogi szabályozás.² Az önszabályozás valójában másfajta kihívásoknak felel meg, mint a jogi szabályozás – és a gazdasági élet dinamizmusa inkább az önszabályozási mechanizmus terjedésének kedvez. A technológia és a gazdasági környezet gyors változása egyaránt rugalmas alkalmazkodást kíván.

A törvényeket hagyományosan hosszú időre tervezik. A parlamentáris hagyományban a törvény lényegi jellemzője annak stabilitása, amelynek garanciája, hogy csak a parlament, és csak meghatározott eljárás során változtathatja meg. Ennek célja az átgondolatlan, önkényes irányítás veszélyének kiküszöbölése. Ezért elviekben főleg a tartós szabályozást igénylő viszonyokat, illetve ezek alapvető premisszáit foglalják csak törvénybe, a többi alsóbb szintű jogszabályokkal, kormányrendeletekkel, miniszteri rendeletekkel szabályozzák, amelyeknek pedig kisebb a demokratikus legitimitása, mivel nem a népképviselői szerv alkotja őket, hanem az annál közvetettebb felhatalmazással rendelkező kormány.

Az önszabályozás úgy érvényesíti a demokratikus alapelveket, hogy az általa megalkotott norma közben rugalmas marad. A szabályt ott alkotják, ahol a legközelebből ismerik az igényeket és a szabályozandó viszonyokat, kevés szereplő részvételével, akik viszont az érintettek (a szakma) felhatalmazásával rendelkeznek. Az eljárás a résztvevők kisebb száma miatt egyszerűbb, ezáltal gyorsabb, és kevésbé bürokratikus.

Úgy tűnik, hogy az államok is szívesen delegálják a szabályozás terhét a szakmára, sok szakértői munkát, időt és pénzt takarítva meg ezzel.

Valódi önszabályozásról azonban csak akkor beszélhetünk, ha a közösen megalkotott normának való önkéntes megfelelés legalább olyan fokú, mint a jogszabályok esetében. A jogszabályok megszegését az állam hatalmi monopóliumának felhasználásával üldözi és szankcionálja. Nincs olyan államon kívüli szervezet, amely jogosan használhatna erőszakot

normáinak érvényesítése érdekében. Ezért az önszabályozás sikere a résztvevők önkéntes együttműködésén nyugszik.

Természetesen a piac kényszerítő ereje nem elhanyagolható motivációt jelent a résztvevők számára. Az erősen versengő iparágakban a „céhes” szabályok felrúgása presztízsveszteséget von maga után. A külön utat járó azt kockáztatja, hogy kirekeszti magát a piacról, hacsak nincs olyan erős monopóliumhelyzetben, hogy ő diktálhatja a feltételeket.

Hasonló jelenséget figyelhetünk meg a nemzetközi szerződések esetében, ahol az államoknak egymással szemben nincs eszközük a nemzetközi szerződések kikényszerítésére. Természetesen léteznek együttműködésre ösztökélő szankciók, mint pl. a diplomáciai kapcsolatok megszakítása vagy a gazdasági embargó, és egyéb (gazdasági, politikai) ösztönzők is, de egyik államnak sincs legitim hatalma a másik fölött. A nemzetközi szerződések ezért lényegében addig működnek, amíg abban a résztvevő államok egyetértenek – ha ez megszűnik, az állam felmondhatja a szerződést, mint az Egyesült Államok a kiotói megállapodást.³

Az önszabályozás esetében viszont az állam elismerheti az önszabályozás létét, és a normák érvényesítéséhez segítséget nyújthat. Azonban ez sem oldja meg azt a problémát, hogy ha valaki nem kíván a továbbiakban együttműködni, akkor egyszerűen kilép az önszabályozás kötelékéből. Hiába nyújt a normaérvényesítéshez segítséget az állam, ha a norma hatálya már nem terjed ki a normaszegőre.

Ebben a tanulmányban amellet fogok érvelni, hogy az önszabályozás csak akkor helyettesítheti a jogi szabályozást, ha az állam azt elismeri, és legitimitást kölcsönöz számára. Az önszabályozás haszna – a rugalmas alkalmazkodás a változó viszonyokhoz, a demokratikusan, közvetlenül a „helyszínen” kialakított szabályozási mód – így is megmarad.

2. Önszabályozás az Interneten

Amikor a világháló először megjelent, az önszabályozás már működött más iparágakban, pl. a reklámparban. Az Internet adottságai új lendületet adtak az önszabályozás lehetőségeinek a többi iparág területén is: civil kezdeményezésből felépíthető kommunikációs központot (weboldal), professzionális adatbázis kiépítésének a lehetőségét, interaktivitást és egy közösség gyors és olcsó kommunikációját kínálta.

Az Internetet mint iparágat jellege az önszabályozás ideális alanyává teszi. Alulról építkező, a felhasználók között horizontális kapcsolatot teremtő struktúrája szinte kívánja a demokratikus működést. Ugyanakkor az állami szabályozás számára az Internetet annak határokon átnyúló, szerteágazó jellege, a felhasználók gyakorlatilag korlátlan mennyisége amőbaszerű lényhez

teszi hasonlatossá, amely valahol mindenképpen kicsúszik a kezéből. A változás rendkívüli sebessége pedig az Internettel kapcsolatos kérdéseket mozgó célponttá teszi, amelyek követését a nehézsúlyú állami apparátus nem is remélheti.

Mialatt az államok tanácstalanul figyelték a jelenséget, az ipar és a felhasználók önszerveződése spontán elindult. Az állam későn lépett be a folyamatba: az USA néhány elbukott szabályozási kísérlettel büszkélkedhet, az Európai Uniónak viszont valamennyi Internettel kapcsolatos dokumentuma már az önszabályozás kiépítését és elismerését ösztönözte.⁴ A Biztonságos Internet Akcióterv támogatásában az oxfordi egyetem egy kutatócsoportja az önszabályozás eddigi eredményeit és lehetséges irányait kutatja.⁵ Az európai Internet-szolgáltató szervezetek 1997-ben hoztak létre egy központot, amely európai szinten látja el az érdekképviseleti tevékenységet.⁶

3. A magyarországi fejlődés

2000. októberében a tihanyi Internet-Hungary konferencián Köröndy-Ékes Judit, az ORTT elnöke heves vitát váltott ki azzal, hogy az Internet állami szabályozásának szükségességéről nyilatkozott.⁷ Nem sokkal később megalakult a Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete (MTE), amely Alapszabályt és Tartalomszabályozási Kódexet fogadott el. A 2002-es választások előtt az MTE az Országos Választási Bizottsággal együttműködve Választási Etikai Kódexet is kiadott, amely az internetes tartalomszolgáltatók számára fogalmazott meg ajánlásokat a választási kampányidőszakban követendő magatartásról. A választási kódex sikeresnek mondható, a tartalomszolgáltatók megtartották az ajánlásokat, azokat csak a pártok weboldalain sértették meg.⁸

Bár a belépés minden szolgáltató számára nyitva áll, a magas tagdíj miatt csupán hét tagja van a szervezetnek, igaz, ezek a legnagyobb magyar tartalomszolgáltatók közé tartoznak. A tartalomszabályozási kódex megsértése esetén, valamint a kódex rendelkezéseinek végrehajtása, ellenőrzése céljából az MTE szakértői bizottsága jár el. A bizottság mindenekelőtt érdekegyeztetést végez, és a felek kibékítését tartja szem előtt. Amennyiben ez sikertelen, tárgyaláson dönt. Kötelezheti a bepanaszoltat magatartásának megváltoztatására, a normasértés abbahagyására, az eredeti állapot visszaállítására, vagy elégtétel adására. Megvonhatja az érintettől tagsága hirdetésének jogát, felfüggeszthet más tagsági jogokat (pl. szavazati jogot), végső soron pedig kizárhatja a tagot. A bizottsági határozat végrehajtásának elmulasztása különösen súlyos normasértésnek minősül, a nyilvánosság erején túl azonban nem áll több eszköz rendelkezésre ahhoz, hogy a döntésnek érvényt szerezzenek.⁹

Az MTE álláspontja szerint az önszabályozásnak teljesen önkéntesnek kell lennie, az állami beavatkozást nem fogadják el. Both Vilmos, az MTE elnöke szerint „az MTE nem szabályoz, hanem etikai normákat szab meg a tagjai számára”. Ugyanakkor el tudnának képzelni egy olyan civil szervezetet, amely reprezentálná az Internet szereplőinek különféle csoportjait, és amelyben esetleg a kormány is képviseltethetné magát. Ez a szervezet demokratikus döntéshozatali mechanizmussal alakítaná ki az Interneten tanúsítandó magatartást szabályozó normákat.

4. Az ORTT javaslata a tartalomszabályozás alaptételeiről

2002. júniusában az Országos Rádió és Televízió Testület sajtótájékoztatóján közzétett egy tervezetet, amelyen az ORTT Stratégiai Igazgatóságának munkacsoportja mintegy fél évig dolgozott.¹⁰ A tervezet az internetes tartalomra vonatkozik, amely terület eddig az MTE reszortját képezte. Az ORTT álláspontja szerint nem cenzúrázni kívánják az Internetet, hanem a jogi szabályozásban még meglévő lyukakat kívánják betömni.¹¹

Ugyanakkor Tímár János, az ORTT tagja kételyeit fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy helyes-e állami felügyeletet helyezni az önszabályozás mellé. Véleménye szerint több teret kellene biztosítani az önszabályozásnak.¹²

A Javaslát az európai és néhány Európán kívüli ország gyakorlatában kikristályosodott elveket veszi alapul. A tartalomszabályozás kérdései és technikai megoldásai terén nincsenek szignifikáns eltérések az egyes országok önszabályozási kódexei között. A válaszra váró kérdés az, hogy milyen legyen az állam és az önszabályozás viszonya.

Az ORTT egyszerűen úgy viszonyult ehhez a kérdéshez, hogy jogalkotásra tett javaslatot, továbbá egy, az ORTT-n belül felállítandó Tanácsra bízna egyes internetes ügyek megtárgyalását. Az EU dokumentumok ezzel szemben arra szólítják fel az államokat, hogy segítsék elő az önszabályozó mechanizmus kialakulását, fejlődését, és nemzetközi együttműködését, ezek a dokumentumok azonban a tényleges EU tagságig formálisan nem kötik Magyarországot. A 2001/8. Európa tanácsi ajánlás a cyber-tartalom önszabályozásáról azonban jelenleg is hatályos Magyarországon, mivel 1992 óta tagja az Európa Tanácsnak mint nemzetközi szervezetnek. Ez az ajánlás pedig ugyancsak azt írja elő az államoknak, hogy ösztönözzék az Internet szereplőit reprezentáló szervezetek létrejöttét, továbbá hogy ezek alakítsanak ki szabályozási eljárásokat és teremtsék meg a normakövetés ellenőrző rendszerét.¹³

A vitaanyagnak szánt tervezet azzal okozott készítői számára meglepetést, hogy nem keltett visszhangot a szakmai berkekben. Az MTE képviselője úgy nyilatkozott, hogy azért marad el

a nyilvános reakció, mert nem tekintik azt hivatalos dokumentumnak, mivel az ORTT-nek nincs hatásköre ilyen szabályozás kibocsátására. A médiatörvény szerint az ORTT feladata az, hogy védje és előmozdítsa a szólásszabadságot a „műsorszolgáltatók piacra lépésének elősegítésével, a tájékoztatási monopóliumok lebontásával és újak létrejöttének megakadályozásával, a műsorszolgáltatók függetlenségének védelmével; figyelemmel kíséri a sajtószabadság alkotmányos elveinek érvényesülését, erről tájékoztatást ad az Országgyűlésnek.”¹⁴ A törvény taxatívén is felsorolja az ORTT feladatait. Mint ahogy címéből is kiderül („a rádiózásról és televíziózásról szóló törvény”), a médiatörvény még utalásszerűen sem foglalkozik az Internettel, mint ahogy az új technológiákat alkalmazó más médiával sem. A törvény nem hagy rugalmasan értelmezhető „egyéb” kategóriát a feladatok megállapításánál, az ORTT pedig mint hatósági jogkörrel is rendelkező kvázi államigazgatási szerv¹⁵ nem választhat magának szabadon feladatokat. Természetesen nincs akadálya annak, hogy egy szakértői csoport szakmai anyagot bocsásson ki, ez azonban akkor sem rendelkezik jogi relevanciával, ha az ORTT megbízásából készült.

4.1. A tervezet tartalma

Az ORTTvitaanyag igényesen és kellő alaposággal tárgyalja a témát. Összefoglalja és ismerteti a vonatkozó magyar és az európai jogszabályokat, végül pedig logikus rendben összegzi az ORTT javaslatát.

A tervezet a szólásszabadság korlátait képező értékek közül az emberi méltóság, a kiskorúak és a fogyasztók védelmével foglalkozik. A Javaslat átfogó elemzésére e dolgozat keretei nem elegendőek, ezért itt csupán az online tartalomszolgáltatás során elkövetett jogsértésekről szóló fejezetre vonatkozóan teszek észrevételeket.

4.2. A vitaanyag különválasztja a magánjogi és közjogi jellegű jogsértéseket. Megállapítja az eljárási rend kialakításának céljait, felvonultatja az elektronikus kereskedelemről szóló irányelvnek¹⁶ a tagállamok lehetőségeire vonatkozó rendelkezéseit. Ismerteti a magyar elektronikus kereskedelmi törvény¹⁷ értesítési-eltávolítási eljárásról szóló rendelkezéseit, végül pedig az MTE, az Artisjus Szerzői Jogvédő Iroda, az Előadóművészek Jogvédő Irodája, a HUNGART és a MAHASZ megállapodását a szerzői jogot sértő közlések értesítési-eltávolítási eljárásban történő kezeléséről. A Javaslat megállapítja, hogy az idézett rendelkezések csak a szerzői jogi jogsértésekre szorítkoznak, más jogsértésekre nem terjednek ki. A jogszabályalkotás szükségességét azzal indokolja, hogy a szolgáltató¹⁸ így mentesüljön a jogellenesség kérdésében való döntés felelőssége alól. Szabályozás hiányában a szolgáltató az

általános jogszabályok szerint felel. Az elektronikus kereskedelemről szóló törvény szerint nem felelős a szolgáltató, ha nem tud a tartalomról, illetve ha követi a törvényben foglalt eljárást. Ez a jogszabály azonban csak a véleményszabadság körébe nem tartozó szolgáltatásokra vonatkozik.¹⁹

Elemzi a Javaslát az amerikai szerzői jogi törvény értesítési-eltávolítási (*notice-and-takedown*) eljárását, valamint annak brit verzióját. Az amerikai *notice-and-takedown* eljárás csak szerzői jogi jogsértésekre vonatkozik, és lényegében azonos a magyar elektronikus kereskedelmi törvényben foglalt eljárással: a kifogásolt tartalmat a szolgáltató leveszi, és erről a tartalom szolgáltatóját értesíti, aki 10 napon belül kérheti a tartalom visszahelyezését, kivéve, ha a kifogást tevő személy vagy szervezet újabb 10 napon belül igazolja, hogy eljárást indított. A Richard Clayton által kidolgozott brit ötlet a *notice-and-takedown* helyett a szolgáltató teendőit egyszeri eltávolításra és visszahelyezésre szűkíti. Ezért alkotója 4R-nek nevezte el (*report, remove, respond, replace*).²⁰ A továbbiakban a felek bíróság előtt intéznék jogvitájukat, az alkotmányosan védett tartalom pedig a bíróság jogerős ítéletéig fennmaradna a neten.²¹

Az értesítési-eltávolítási eljárástípus alapját eredetileg a szerzői jogsérelem ellen találták ki, és többnyire ma is csak a szerzői jogot sértő közléseknél alkalmazzák. Az ilyen esetek túlnyomó többségében a tartalom jogellenességének megállapítása nem igényel különösebb jogi vagy egyéb jártasságot: a szolgáltató kételyek nélkül eldöntheti, hogy a kifogásolt tartalom a kifogást tevő szerzői jogának védelmét élvez-e, vagy sem, mint például egy MP3 zenefájl esetében.

A brit variációt azonban alkotmányos megfelelése miatt más jogsérelmek, például a jó hírnév sérelme esetén is lehetne alkalmazni. Ezekben az esetekben nem könnyű eldönteni, hogy a véleményszabadság, vagy az emberi méltóság védelme-e az erősebb társadalmi érdek. A kérdés súlyának megfelelően a brit eljárásban a szolgáltató nem dönthet a tartalom végleges eltávolításáról, ez csak jogerős bírói döntés birtokában történhet.

Az eljárás értéke, hogy számos felelőtlenül, névtelenül tett, az emberi méltóságot sértő közlést bonyolult procedúra nélkül távolíthat el, amennyiben a tartalomszolgáltató nem tiltakozik az eltávolítás ellen. A graffitik lemosásához hasonlítható ez a szóláskorlátozás: nem más, mint azonosítatlan személy által tett, másokat sértő megnyilatkozás eltávolítása.

Az ismertetés után az ORTT megfogalmazza saját javaslatát, amely lényegében nem tér el az amerikai *notice-and-takedown* eljárástól, annak ellenére, hogy az nem csupán a szerzői jogra, hanem általános polgári jogi jogsértésekre, ennél fogva személyiségi jogi (Ptk. 75-85.§) jogsértésekre is vonatkozik. Új és érdekes elem az a lehetőség, hogy a tartalomszolgáltató

előzetesen letétbe helyezhet egy dokumentumot, mely tartalmazza a kifogás megtételéhez szükséges azonosító adatokat, valamint nyilatkozatát arról, hogy az általa közölt tartalom nem jogsértő. Ilyen előzetes nyilatkozat megtétele esetén a szolgáltató ideiglenesen sem távolítja el a kifogásolt tartalmat, hanem a nyilatkozatot nyomban megküldi a kifogást tevőnek. Ezzel a tartalom közlője bizonyos lehet abban, hogy bírói döntés nélkül nem távolítják el közlését. Ennek ellentmond viszont, hogy ha a kifogást tevő személy vagy szervezet bírósági keresetet indít, és ebben ideiglenes intézkedés iránti kérelmet is benyújt, és ennek a kérelemnek másolatát megküldi a szolgáltatónak, akkor a szolgáltató mégiscsak²² eltávolítja a közlést. Amennyiben a bíróság a tartalomszolgáltató javára dönt, a szolgáltató köteles a tartalmat haladéktalanul visszaállítani. Az ORTT javaslata szerint „mindez megalapozhatja a tartalomszolgáltatónak az alaptalan eltávolításból eredő kártérítési igényét”. A mondatból nem tűnik ki, hogy a kifogást tevővel, vagy a szolgáltatóval szemben jogosult kártérítésre a tartalomszolgáltató. Mivel a szolgáltató jogszerűen járt el, vele szemben az eltávolítás miatt indokolatlan lenne kártérítési igényt megalapozottnak tekinteni. A kifogást tevővel szembeni kártérítési jog megnyílása jogi szempontból magától értetődő, viszont indokolt lenne emiatt is felülvizsgálni, hogy nem célszerűtlen-e a tartalom bírósági döntés nélküli eltávolítása.

4.3. A magánjogi eljárással kapcsolatos alkotmányossági észrevételek

A bíróság ideiglenes intézkedést alkalmazhat, ha az a kérelmező különös méltánylást érdemlő jogvédelme érdekében szükséges, és az intézkedéssel okozott hátrány nem haladja meg az intézkedéssel elérhető előnyöket. Az ideiglenes intézkedés elbírálásához a kérelmet megalapozó tényeket elég csak valószínűsíteni.²³

A Polgári Törvénykönyv szerint a bíróság akkor alkalmazhat ideiglenes intézkedést személyiségi jogok sérelme esetén, ha „a jogsértést valószínűsítették, és a késedelem jóvá nem tehető kárral járhat”.²⁴

Azzal, hogy a kifogást tevő személy vagy szervezet a szolgáltatónak a keresetlevéllel együtt megküldi az ideiglenes intézkedés iránti kérelem másolatát, a szolgáltatónak még nem keletkezik jogalapja a közlés eltávolítására. Arról továbbra is csak bíróság dönthet, és éppen ez az ideiglenes intézkedés jogintézményének célja: hogy bíróság által, mégis gyorsan²⁵ orvosolható legyen egy olyan jogellenes helyzet, amelynek eltűrése aránytalan terhet jelentene az eljárás jogszerű befejezéséig.

Emellett az ideiglenes intézkedés kérelme, és annak másolatára a szolgáltató intézkedése redundanciának tekinthető, hiszen miután a szolgáltató eltávolította a tartalmat, az ideiglenes intézkedés iránti kérelem okafogyottá válik.

Kétségtelen tény, hogy az Interneten a tartalom többszörözésének lehetősége oly mértékben korlátlan, hogy egy, az Internetre felkerült tartalom adott esetben akár soha többé onnan el nem távolítható, még a tartalom tulajdonosának akaratával sem. Bármi, ami a világhálón megjelenik, kicsúszik a tartalomszolgáltató uralma alól: bárki lemásolhatja, és ezer más oldalon közzéteheti. Ez ugyanúgy megtörténhet egy nap alatt, mint egy hónap alatt. Ezért az a jogi szabályozás, amely siettetni az információ eltávolítását, nem a gyökerénél ragadja meg a problémát: a tiltás nem hatékony módja az információ blokkolásának. Ha pedig a szólás korlátozása nem akadályozza meg a jogsérelem bekövetkezését, akkor a beavatkozás alkotmányosan védhetetlen.²⁶ Minden bizonnyal más utat kell tehát keresni. Lehetséges, hogy technológiai megoldást kell segítségül hívni ahhoz, hogy az információ kézben tartható maradjon. Ellenkező esetben viszont előbb-utóbb mégis a normarendszernek kell a tényekhez igazodnia.

4.4. A kiskorúak védelme

A Javaslat a releváns európai dokumentumok közül megemlíti az 1997-es Zöld Könyvet a kiskorúak védelméről, az EU 1997-es határozatát az illegális és káros tartalmakról, illetve a 98/560 Ajánlást. Az Ajánlás alapján a „szabályozás célja, hogy az érdekelt felek, azaz az állami hatóságok, a felhasználók, a fogyasztók és azok a vállalatok, amelyek közvetlenül vagy közvetve részt vesznek az audiovizuális és online információs szolgáltatások iparágában, részt vegyenek az önszabályozó mechanizmus kialakításában, működtetésében és munkájának értékelésében”. Az önszabályozó mechanizmus önkéntessége azért bír jelentőséggel, mert annak elfogadottsága és hatékonysága attól függ, hogy az érdekelt felek mennyire aktívan működnek együtt. A Javaslat idézi az elektronikus kereskedelemről szóló irányelvet, amely szerint: „A tagállamok és a Bizottság ösztönzik (...) a kiskorúak és az emberi méltóság védelmével kapcsolatos magatartási kódexek elfogadását”.²⁷

Az ORTT tervezete megemlíti az ausztrál szabályozást, amely az önszabályozó szervezetre bízta a kiskorúak és az emberi méltóság védelmét célzó normarendszer kialakítását. Utal a francia szabályozásra is, ahol a miniszterelnök és a kormány létrehozott egy szervezetet, amely egyeztető, közvélemény-tájékoztató szerepet tölt be, és amely az állami szervek mellett magában foglalja a szolgáltatók, az Internet-iparág és a felhasználók képviselőit is.

Az ORTT kiskorúak védelmét szolgáló javaslata két pontban összegezhető: kötelező címkézés és önkéntesen alkalmazott szűrő.²⁸ A Testület új szűrőszoftver és új címkézési kategóriarendszer létrehozását tartja szükségesnek; e célra, valamint a jogviták eldöntése végett létrehozna egy Tanács elnevezésű testületet. A Tanács hatáskörébe tartozna a minősítő

rendszer kidolgozása, a szűrőrendszer működtetése, fejlesztése, külföldi minősítő rendszerek elfogadásáról való döntés, és címkézéssel kapcsolatos vita esetén vélemény adása. Az ORTT szándéka szerint a Tanács az Internet valamennyi szereplőjét reprezentálná: képviseltetné magát a szolgáltatói oldal, a fogyasztói oldal, gyermekvédelmi, illetve polgári jogvédő szervezetek, valamint tanácskozási joggal vennének részt benne az ORTT és „egyéb érintett állami szervek képviselői”²⁹.

Ennek alapján tekinthetjük-e vajon a Tanácsot önszabályozó szervezetnek? Ezzel kapcsolatos észrevételeimet három pontban foglalom össze.

4.4.1. Az egyik felmerülő kérdés, hogy egy ilyen testület hatásköre miért merülne ki a címkézéssel és szűréssel kapcsolatos kérdésekben? Hiszen egy önszabályozó szervezet magatartási kódexeket is alkothat és betartathat, békítő fórumként vagy egyfajta választott bíróságként működhet személyiségi jogot sértő tartalommal kapcsolatos viták eldöntésében, azaz a szükséges feladatok egész sorát láthatja el. Más oldalról tekintve: csak a címkézés kidolgozása miatt valóban szükség van-e egy külön érdekképviselői szervezetre? Hiszen ez elsősorban számítástechnikai szaktudást igényel.

A szűrőrendszerek kidolgozására, fejlesztésére, tesztelésére világszerte rengeteg energiát, pénzt és időt fordítanak.³⁰ Bár tökéletes szűrőrendszer nem létezik, már léteznek elfogadható minőségűek. Az Internet Content Rating Association (ICRA) ingyenesen kínálja címkéző szolgáltatását és filterét egyéni felhasználók, szülők részére.³¹ Az ORTT Stratégiai Igazgatóságának munkatársa, dr. Béky Zoltán hangsúlyozta annak fontosságát, hogy a magyar sajátosságoknak megfelelő minősítő rendszer szülessen. Ha ez a rendszer kompatibilis a világszerte elterjedt PICS standarddal³², amelyen az ICRA címkéi is alapulnak, akkor a magyar rendszer talán valóban a felhasználók kényelmét szolgálhatná. Mindazonáltal előnyös lenne, ha a magyar címkék külföldön is értelmezhetők lennének, mint ahogy a Magyarországon használt szűrő programoknak is ki kell szűrniük a külföldön címkézett oldalakat. A címkézés-szűrés módszerének csak akkor van jövője, ha sikerül nemzetközi kooperáció révén egységesíteni a minősítő rendszereket, ami a modern, sematikus címkézési módszerekkel már nem ütközik nehézségbe. Amivel a nemzeti, helyi és egyéni sajátosságokat érvényesíteni lehet, az nem maga a címke, hanem a szűrőprogram, amelyet mindenki saját ízlése szerint állíthat be.

4.4.2. A Javaslatban vázolt Tanács második elgondolkodtató jellemzője, hogy „munkaszervezetét, a működéséhez szükséges infrastrukturális háttérrel az ORTT Irodája

biztosítja”. A kidolgozandó minősítő rendszerek, standardok „tekintetében az ORTT egyetértési jogot gyakorol.” A Tanács évente értékeli a szűrő-minősítő rendszer működését, „értékelését beszámoló formájában az ORTT elé terjeszti”, az alább részletesebben tárgyalt eljárásában pedig az ORTT fellebbviteli szervként szolgál.

A fenti rendelkezések az önszabályozó szervnek szánt Tanácsot az ORTT felügyelete alá helyeznék. Az ORTT egyetértési és beszámoltatási joga végső soron megfosztaná a Tanácsot reprezentatív, demokratikus szervezethez méltó szellemi önállóságától. Az infrastrukturális függőség, továbbá az ORTT fellebbviteli fórumként való működése anyagilag önállótlán, döntésében felelőtlen ügyosztályt eredményezne. Ezzel a Javaslat lényegében kiveszi a Tanácsot az önszabályozás keretei közül, és az ORTT alárendelt szervévé teszi. Az ORTT nem tesz javaslatot a médiatörvény megváltoztatására, a fentiekből közvetve mégis az következik, hogy az ORTT hatásköreinek kibővítésére törekszik, és az „önszabályozó” szervezet felügyeleti szervként kíván eljárni.

A következőkben arra kísérlek meg választ találni, hogy miért különíti el a Javaslat a címkézést a tartalomszabályozás egyéb kérdéseitől.

4.4.2.1. Milyen legyen a helytelen címkézés jogi megítélése?

Annak, hogy a címkézés kérdése külön fórumot kapjon, lehet reális indoka. A jogellenes tartalmak elbírálása önmagában nem problematikus, legfeljebb eljárási könnyítésekkel lehet az általános jogszabályokat fejleszteni. A gyermekek számára káros tartalommal azonban más a helyzet, mivel az ilyen tartalom egyébként nem jogellenes. Ahhoz, hogy a gyermekeket úgy lehessen megvédeni, hogy a felnőttek ne szenvedjenek aránytalan korlátozást, a szűrés látszik a legalkalmasabb módszernek. Ehelyütt nem térek ki a szűrő alkalmazásával szemben támasztott alkotmányossági feltételekre.³³

Ahhoz azonban, hogy a szűrés hatékony lehessen, a címkézett oldalak számának el kell érnie a „kritikus tömeget”. Ha egy állam eleget kíván tenni a gyermekek védelmével kapcsolatos kötelezettségének, legalábbis ösztönöznie kell a felhasználókat, hogy oldalait címkézzék. Elegendő, ha csak a káros tartalmat közlő oldalakat címkézi a tartalomszolgáltató – habár a bizonytalanság elkerülése érdekében és a presztízs végett a kifogástalan oldalak közlőinek valószínűleg érdekükben állna e kifogástalanság hirdetése.³⁴

A jogsértés ténye csak akkor merülhet fel, ha jogszabály kötelezi a tartalomszolgáltatót, hogy oldalát címkével lássa el, és ezt a kötelezettségét a szolgáltató megszegi; de ekkor sem a közölt tartalom jogellenes, hanem a szerző azon mulasztása, hogy nem címkézte azt. A tartalomszolgáltató kötelezhető arra, hogy megfelelő címkézéssel lássa el a közölt tartalmat,

ennek elmaradása esetén különféle szankciók szabhatók ki rá. A leghatékonyabb szankció nyilvánvalóan a címke nélküli oldalak eltávolítása lenne mindaddig, amíg szabályszerűvé nem válnak.

Érzékeny területre jutunk, ha egy felhasználó azért tesz panaszt, mert az oldal rendelkezik ugyan címkével, ám az nem megfelelő. Ekkor tartalmi kérdésről, tehát a szólásszabadság körébe tartozó alkotmányos értékről van szó. (A helytelen címkézéstől a közlés maga továbbra sem jogellenes.) Természetesen a szubjektívitas a szűrőrendszerek örök hátránya, ezért számos törekvés irányult arra, hogy olyan minősítő rendszert fejlesszenek ki, amely az egyéni megítéléseket minimálisra csökkenti. A fejlettebb rendszerek a szélesebb kontextust is figyelembe veszik (pl. művészi vagy tudományos cél). Az ICRA honlapja Botticelli Vénusz születése c. festményével demonstrálja a címkéző-program megfelelő használatát: női mell látható, művészi célzat ismerhető fel, fiatal gyermekek részére alkalmas.³⁵ Mindazonáltal lehetséges, hogy az e téren felmerülő vitákat nem a bíróság tudná legjobban eldönteni, hanem egy önszabályozó szervezet.

4.4.3. A Tanács eljárása

Panaszt tenni a Tanácsnál valamely magyar szolgáltatónál elhelyezett, nem, vagy rosszul címkézett tartalom miatt lehetne. A Tanács hatáskörébe csak akkor tartozna az ügy, ha a tartalom egyébként nem jogellenes, ellenkező esetben a panaszos figyelmét fel kell hívni a rendes bírói úton érvényesíthető igényekre.

A Tanács a terv szerint háromtagú tanácsokban járna el, ahol az egyik tag a szolgáltatói oldal, a másik a fogyasztói oldal képviselői közül kerülne ki, és ketten választanak egy elnököt. Az eljáró tanács államigazgatási határozatnak nem minősülő „véleményt alkot”. Megalapozott panasz esetén felszólítja a szolgáltatót a panaszolt tartalom eltávolítására. Ha a szolgáltató a határozatot nem hajtja végre, vagy a felek valamelyike egyébként úgy kívánja, a felek bármelyike az ORTT-hez fordulhat, amely államigazgatási határozatban dönt az ügyről. Az ORTT határozata bíróság előtt megtámadható lenne. A Javaslat utal arra, hogy az ORTT a törvény alapján jár el, nem teljesen világos azonban hogy melyik törvényről van szó: a módosítandó médiatörvényről, amely meghatározná az ORTT eljárását? Vagy a létrehozandó internettörvényről, amellyel kapcsolatban viszont eddig nem volt arra utalás, hogy tartalmazná a helytelen címkézés elbírálásának szempontjait. Ez egyébként sem lenne indokolt, hiszen ez a tartalom önmagában nem jogellenes, csupán gyermekekre káros.

A Javaslat alapján arra lehet következtetni, hogy a Tanács eljárását gyakran követi majd az ORTT eljárása. A Tanács erőtlenségét sugallja az is, hogy a Javaslat „véleménynek” nevezi a

döntését (majd később határozatnak), továbbá ha a szolgáltató egyszerűen nem engedelmeskedik a határozatban foglalt felszólításnak, az ORTT újratárgyalja az ügyet. Majd az ORTT eljárása után is lehet (természetesen és helyesen) bírósághoz fellebbezni. De vajon mi a haszna egy újabb lépcső, a Tanács beiktatásának, ha az ORTT eleve számol azzal, hogy a szolgáltató a Tanács határozatát semmibe fogja venni, és az ORTT-nek kell államigazgatási határozattal köteleznie a jogkövető magatartásra? A funkciók ilyen megkettőzése az önszabályozás kicsúfolása. Jobbizonytalanságot eredményez, hosszabbá teszi az eljárást, és feleslegesen felduzzasztja az ORTT költségvetését. Az önszabályozás csak akkor tud beilleszkedni a jogrendszerbe, ha határozatait az állam elismeri, és végrehajtásukhoz segítséget nyújt. Ellenkező esetben felelősségre nem vonható, tehát közpénzeket sem érdemel. Az ilyen szervezet működhet civil érdekképviseleti szervként, de nem nevezhetjük önszabályozásnak, ha nem alkot számon kérhető magatartási normákat, mint ahogy nem önszabályozó szervezet a Kiváló Áruk Fóruma, a Magyar Termék védjegy, vagy egy nőegylet sem.

Elismerve, hogy szükség van a különböző érdekek – beleértve az államit is – képviseletére, a Tanácsnak érthetetlenül szűk és irreleváns a jogköre (címkézés); erőtlen az eljárása; nincs biztosítva az ORTT-től való függetlensége; és mindezért ebben a formában nem megalapozott a létezése. A Tanácsnak ez a modellje kísértetiesen emlékeztet az ORTT Panaszbizottsága funkciójának körvonalazatlanságára.

4.5. Összegzés

Állami beavatkozás nélkül nehéz a szabadságjogokat érvényesíteni az Interneten (is), mert a piacvezető vállalatoknak módjukban áll úgy kialakítani a „közlekedési szabályokat”, hogy az korlátozza a felhasználót szabadságában. Az állam képes lehet az erőviszonyok kiegyensúlyozására, ha nem a piaci erők, hanem a polgárjogok védelmében lép fel. A Javaslat tartalmában szakszerű, és nyugtázhatjuk, hogy nem utasítja el teljesen az önszabályozás gondolatát. A Stratégiai Igazgatóság álláspontja szerint a Javaslat megalkotásakor a koregulációs modellt tartották szem előtt.

E célkitűzést követve az ORTT munkacsoportja hatékonyan közreműködhetne az önszabályozás valódi koregulációs modelljének kialakításában is, anélkül, hogy az ORTT Internet-hatóságként lépne fel, amelyre a hatásköre nem terjed ki.

5. Stratégiai következtetések (policy opciók)

Az önszabályozásra szükség van az Interneten, mert a jogalkotás nem képes biztosítani azt a flexibilitást, amely az Internet sebesen változó természete miatt szükséges. A technológia, a felhasználási módok fejlődése miatt az Internet-szabályozás állandó frissítésére van szükség, és ezt a funkciót szakmai szervezetek jobban képesek ellátni. Ugyanakkor éppen az Internet mint médium teremti meg az önszabályozás alkalmazásának gyakorlati feltételeit: gyorsaság, horizontális kapcsolat, korlátlan információáramlás és a szereplők nagy száma által egyidejűleg igénybe vehető információs központok létrehozása.

Az Európai Unió és az Európa Tanács számos dokumentumában kifejezetten előírja a tagállamok számára, hogy segítsék elő az önszabályozó testületek kialakulását, és kódexek alkotását. Az önszabályozás ugyanakkor nem egyenlő a szabályozás hiányával. Az önkéntességen alapuló társas játék nem ad kielégítő választ az új médium által felvetett szabályozási igényre. Az önkéntes jogkövetésbe vetett hit nem helyettesítheti az érvényesíthető normákat, melyek kiszámíthatóságot eredményeznek: a jogi rendezéshez mindenkire érvényes és végrehajtható szabályok szükségesek.

A tisztán állami szabályozás viszont nem tudja felvenni a versenyt a változó viszonyokkal, mert ez aránytalan terhet róna a törvényelőkészítő- és jogalkotó apparátusra. Az állami szabályozás mellett párhuzamosan létező önszabályozó fórumok ugyanakkor jogbizonytalanságot teremtenek, és a jogrendszer tekintélyét gyengítik. Ebben az esetben civil kezdeményezésként támogatandóak, de jogi kötőerő nem kapcsolódhat hozzájuk.

A koregulációs modell nem a civil társadalom és az államhatalom párhuzamos szabályozó aktivitását jelenti, hanem a kettő összefogását egy hatékony szabályozás érdekében. Mindkét szférának azzal kell beszállni a közösbe, ami az előnyét jelenti: az állam biztosítsa a szabály végrehajthatóságát és általános érvényét, a civil fórum pedig a szabály szakmailag értő és rugalmas megtervezését és demokratikus elfogadását, valamint rendszeres felülvizsgálatát.

Az eredményes önszabályozás lehetséges alternatíváit az alábbiakban pontokba szedve fejtem ki.

5.1. Hogyan lehet a szabályozás mindenkire érvényes?

A szabályozás vonatkozhat csak meghatározott szereplőkre, azonban közvetve a többi szereplőre ekkor is hatást gyakorol. Ha az összes Internet-szolgáltatóra kötelezően vonatkozik az értesítési-eltávolítási eljárás, akkor a tartalomszolgáltatók és a felhasználók egyaránt alá vannak vetve e feltételrendszernek. Ez megvalósítható kötelező kamarai tagság formájában, amely feltétele lenne az Internet-szolgáltatói tevékenységnek, ez azonban szűkíti a szabadság

köreit. Ugyanakkor nem jelent túlzott terhet, ha a taggá válásnak nincs egyéb feltétele, hanem csupán bejelentkezési kötelezettséget teremt.

Elképzelhető, hogy a szabályozás külön rendelkezés nélkül mindenkire vonatkozzék, aki az Internetet használja. Ez a megoldás alkotmányossági szempontból aggályos, mivel az Internet-használat révén a felhasználó nem lép jogviszonyba az önszabályozó testülettel. De ugyanez lenne a helyzet egy jogszabály megalkotása esetén is, azzal a különbséggel, hogy itt legalább a norma tartalma demokratikusan és rugalmasan alakul.

Technikai megoldás útján is korlátozható a normaszegés lehetősége. Természetesen ez csak bizonyos viszonyokban lehetséges, amilyen például a címkézés: csak az automatikusan megjelenő címkéző formalap kitöltése után lehetne valamit feltölteni a netre. A piaci szereplők már régóta körbeveszik a fogyasztókat hasonló, választási lehetőséget nem hagyó megoldásokkal, ilyen például a mobiltelefon szolgáltatóhoz kötött programozása. Ezt az eljárást nevezi Lawrence Lessig az architektúra (architecture) szabályozásának.³⁶

5.2. Hogyan jöhet létre a szükséges önszabályozó szervezet?

Olyan szervezetre van szükség, amely képes tömöríteni az internetes szereplők érdekcsoportjait: Internet-szolgáltatókat, tartalomszolgáltatókat, felhasználókat, piaci szereplőket, a szülőket, a gyermekeket, a fogyasztókat, a kisebbségek érdekvédelmi szervezeteit, és bármely más, önálló igénnyel jelentkező csoportot. Magyarországon már számos szektorális szervezet jött létre, amelyek a szereplők egy bizonyos csoportját képviselik, pl. az ISZT³⁷, az IVSZ³⁸, Netért³⁹, Hungarnet⁴⁰, MATISZ⁴¹. E szektorszervezetekre szükség van, hogy tagjaiknak szolgáltatásokat nyújtsanak, érdekeiket képviseljék, és igény szerint külön szakmai szabályokat alkossanak. Az Internet-használatra vonatkozó általánosabb szabályozás megalkotására azonban alkalmasabb lenne egy olyan szervezet, amely egyesíti magában a szektorszervezeteket.

Ennek egyik oka, hogy az Internet fő szereplőinek tevékenysége konvergál: az Internet-szolgáltató és a tartalomszolgáltató kifejezések definíciója már ma is összemosódik. A felhasználó egyben tartalomszolgáltató is, amennyiben feltölt valamit a netre, de Internet-szolgáltató is lehet, ha vásárol egy szervert⁴² és maga biztosítja a saját, illetve mások hozzáférését.

Az általános érvényű szabályhoz szükséges, hogy az állam elismerje azt a szervezetet, amely ernyője alatt összefogja az Internet szereplőit. Kérdés, hogy miként jön létre, illetve választódik ki ez a szervezet. A jogalkotás alternatívájaként az állam felszólíthatja az internetes közösséget, hogy alakítson önszabályozó szervezetet. Még erősebb állami

beavatkozás esetén az állam kijelölhetné az egyik – a legnagyobb, legrepresentatívabb – szervezetet, hogy hozza létre a kívánt általános, integráló szervezetet. A civil társadalom kellő aktivitása esetén valamelyik szervezet vagy több szervezet együtt magához ragadhatná a kezdeményezést, és utólag kérhetné az állami elismerést.

Az önszabályozó testület demokratikus elvek alapján működő civilszervezet lehet, amely a tartalomszabályozás és a panaszmechanizmus normáit demokratikus döntéshozatal révén, szakértői munkacsoport közreműködésével fogadja el.

5.3. Címkézés/gyermekvédelem

Az ORTT javaslata szerint csak a gyermekek fejlődésére káros tartalmak előállítóinak kötelező az oldal címkével történő ellátása. A tartalom káros voltának megítélése a tartalomszolgáltatóra van bízva, azonban ha nem végzi el a címkézést, a tartalom törlésével, és panaszjárással kell szembenéznie. A címkézés terjesztése érdekében hasznos lehet, ha minden tartalomszolgáltató címkével látja el az oldalát, azonban ekkor is a tartalomszolgáltatónak kellene megítélnie, hogy gyermekek részére alkalmas-e az oldal.

Amennyiben az oldal mégis rosszul lett címkézve, a tartalomszolgáltató kötelezhető a címke módosítására, az oldal eltávolításának terhe mellett. Mivel a közölt tartalom egyébként nem jogellenes, más közjogi szankció alkalmazása indokolatlan.

Az Internet-szolgáltató is választhat (önként) olyan piaci stratégiát, hogy csak akkor enged oldalt feltölteni az általa kínált tárhelyekre, ha a tartalom címkével rendelkezik. Ebben az esetben piaci előnyt szerezhet annak hirdetésével, hogy az ő szerverén található oldalak mind azonosítható tartalmúak, tehát biztonságosak.

5.4. Vitarendezés

A jogi helyzet rendezésére alkalmas önszabályozási modell további feltétele, hogy a konfliktusok gyors, szakszerű és hatékony elintézését biztosítsa. A választott-bírói eljárás mintájára az állam – a független bírósághoz fordulás joga mellett – biztosíthatna végrehajtási jogot a mediációs eljárásban hozott döntésnek.

A választott-bírászkodás az önszabályozáshoz hasonlóan a gazdaság egyéb területein folyamatosan növekvő népszerűsége tesz szert. A bírák az adott terület szakemberei, az eljárás lényegesen gyorsabb a rendes bíróságok eljárásánál (különösen Magyarországon), és a tapasztalatok szerint az érintett felek bizalma és megegyezési hajlandósága is nagyobb. Természetesen a független bírósághoz fordulás joga továbbra is nyitva állna a hatályos jogszabályok alapján.

Az önszabályozó szervezet, az általa alkotott kódex és a mediációs/vitarendezési eljárás döntésének elismeréséhez természetesen jogalkotásra van szükség. A jogszabály előírhat feltételeket a demokratikus működés és a pártatlan eljárás érdekében; azonban nem tartalmazná sem az önszabályozó testület belső szabályzatát, sem a tartalomszolgáltatás szabályait, sem a vitarendezés szempontjait, hanem ezek kialakítását az önszabályozó mechanizmusra bízná.

1. ¹ „Az európai példák azt mutatják, hogy az önszabályozás a jognál hatékonyabb és rugalmasabb megoldást nyújt a reklámgyakorlat részleteinek és normáinak - a piaci folyamatok illetve a társadalmi elvárások változásaihoz alkalmazkodó - szabályozásához, a konfliktusok rendezéséhez.” Önszabályozó Reklámtestület <http://www.ortt.hu/defframe.asp?browser=Internet%20Explorer>
2. ² Monroe E. Price and Stefaan G. Verhulst: Self-Regulation and the Internet, kézirat
3. ³ <http://www.nol.hu/Default.asp?DocCollID=5676&DocID=7197#7197>, vagy:
4. <http://politikaforum.hu/cikkprint.php3?ccid=10012329&oldaltyp=hir&cikktyp=01&xcim>
5. ⁴ - Action Plan on promoting safer use of Internet 276/1999/EC, OJ L 33 6 Feb. 1999. p.1
6. Zöld Könyv a kiskorúak védelméről 1997
7. Council of Europe Rec (2001)8 a kibertartalom önszabályozásáról.
8. A Tanács 98/560/EC Ajánlása OJ L 270/48
9. Resolution on the Commission communication on illegal and harmful content on the Internet (COM(96)0487 - C4-0592/96)
10. ⁵ Programme in Comparative Media Law and Policy, Wolfston College, www.selfregulation.info
11. ⁶ EuroISPA, <http://www.euroispa.org>
12. ⁷ „Internet: az ORTT elnöke szerint állami szabályozásra is szükség van” 2000. október 26. <http://prim.hu/media/cikk.prm?id=13668&mode=print>
13. ⁸ Bayer Judit: SMS és email kampány 2002. (kézirat)
14. Hetek, 2002. április 12.,
15. <http://www.mte.hu/text/text2/doc//valasztasi-monitoring-ertekeles1.doc>
16. ⁹ www.mte.hu
17. ¹⁰ ORTT javaslat Az elektronikus úton végzett nyilvános kommunikációi tartalomszabályozásának alaptételeiről www.ortt.hu/tanulmanyok/koncepcio_20020619.doc (Javaslat)
18. ¹¹ <http://www.hirek.com/cikk.prm?id=29009>, Kész az ORTT internetszabályozási terve, Népszabadság Online, 2002. június 19. www.nol.hu
19. ¹² uo.
20. ¹³ Rec(2001)8 A Miniszteri Bizottság ajánlása a kibertartalom önszabályozásáról (önszabályozás és felhasználóvédelem a jogellenes és káros tartalmak ellen az új kommunikációs és információs szolgáltatásokban)
21. ¹⁴ 1996. évi I. tv. a rádiózásról és televíziózásról
22. ¹⁵ Bayer Judit: „Indokolatlan aggodalomkeltés”: az ORTT a terrortámadás médiareprezentációjáról, Fundamentum 2001/4.
23. ¹⁶ 2000/31/EC Irányelv az elektronikus kereskedelemről
24. ¹⁷ 2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről (e-kereskedelmi törvény)
25. ¹⁸ A tartalomszolgáltatással kapcsolatos kérdésekben „szolgáltatónak” nevezem azt az internet- vagy tartalomszolgáltatót, amely az adott viszonyban nem saját tartalmat szolgáltat. „Tartalomszolgáltatónak” nevezem azt a személyt vagy szervezetet, aki/amely saját tartalmat szolgáltat saját vagy más szerverén keresztül. (a szerző)
26. ¹⁹ 2001. évi CVIII. törvény (e-kereskedelmi törvény) 7. § (1)(2), 2. § f)
27. ²⁰ Richard Clayton's homepage; <http://www.cl.cam.ac.uk/~rnc1/>
28. ²¹ Judge & Jury? how "Notice and Take Down" gives ISPs an unwanted role in applying the Law to the internet, written by: Richard Clayton Internet Expert, Thus plc richard@demon.net
29. http://www.cl.cam.ac.uk/~rnc1/Judge_and_Jury.html

-
30. ²² illetve, ha előzetes kérelem hiányában előzőleg eltávolította, majd visszahelyezte a közlést, akkor ismételten eltávolítja azt.
31. ²³ Polgári Perrendtartás 156. §
32. ²⁴ Polgári Törvénykönyv 85. § (4) bek.
33. ²⁶ Európai Emberi Jogi Bíróság, (ECHR) Observer & Guardian v. United Kingdom, <http://hudoc.echr.coe.int/hudoc/ViewRoot.asp?Item=0&Action=Html&X=819104055&Notice=0&Noticemode=&RelatedMode=0>
34. ²⁷ Javaslat, http://www.ortt.hu/tanulmanyok/koncepcio_20020619.doc
35. ²⁸ A címkézés csak annak kötelező, aki kiskorúak számára káros tartalmat állít elő.
36. ²⁹ Javaslat, http://www.ortt.hu/tanulmanyok/koncepcio_20020619.doc
37. ³⁰ - Internet Filters Public Policy Report; Free Expression Policy Project, NY 2001.
38. The Internet Filter Assessment Project: www.bluehighway.com/tifap;
39. Effectiveness of Internet Software Products, <http://www.aba.gov.au/internet/research/filtering/filtereffectiveness.pdf>
40. COPA Commission: <http://www.copacommission.org/papers/>
41. ³¹ www.icra.org, <http://www.icra.org/en/legal/#labeltac>: „Legal notice: The ICRA labelling system is free for use by webmasters. Similarly, the ICRA *filter* is free for use by parents and other concerned adults providing it is for their own personal use. Any use of the system by an individual, corporation, institution or other body for commercial purposes is strictly prohibited without prior written permission from ICRA. The ICRA labelling and filtering systems are protected by the U.S. Copyright laws and the ICRA name and logo are protected by the U.S. Trademark laws.”
42. ³² <http://www.w3.org/PICS/>
43. ³³ <http://www.policy.hu/bayer/article.html>
44. ³⁴ A szűrőt be lehet állítani úgy is, hogy a címkézetlen oldalakat is kiszűrje. Ezt elkerülendő pl. a gazdasági szektor tartalomszolgáltatóinak érdekében áll, hogy oldalait címkézzék akkor is, ha nem tartalmaz káros tartalmat.
45. ³⁵ ICRA: Labelling help: http://www.icra.org/_en/webmasters/definitions/#SEX
46. ³⁶ Lawrence Lessig: Code and other laws of cyberspace, Basic Books 1999. 43. oldal
47. ³⁷ Internetszolgáltatók Tanácsa, www.iszt.hu
48. ³⁸ Informatikai Vállalkozások Szövetsége, www.ivsz.hu
49. ³⁹ Netfelhasználók Érdekvédelmi Társasága, <http://www.netert.nyoc.hu>
50. ⁴⁰ Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program, eredetileg alulról szerveződött, www.hungarnet.hu
51. ⁴¹ Magyar Tartalomipari Szövetség, www.matisz.hu
52. ⁴² egy nagyteljesítményű számítógépet